

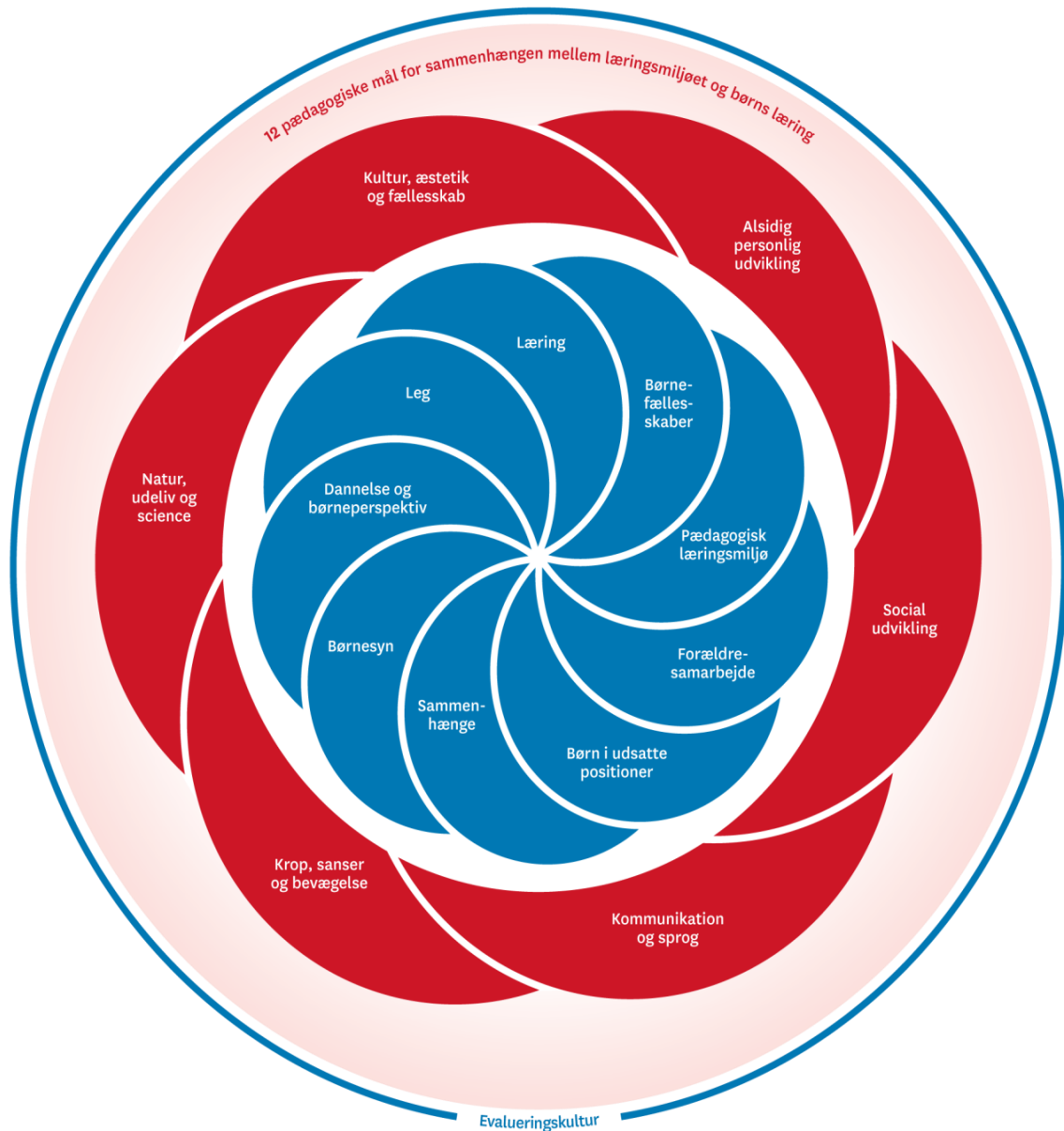
Pædagogisk læreplan for Nærum Menighedsbørnehus 2021/22

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Ramme for udarbejdelsen af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er

udfoldet i publikationen [Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold](#). Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der gennem skabelonen løbende til publikationen. På sidste side i skabelonen er der yderligere information om relevante inspirationsmaterialer.

Hvem er vi?

Her beskriver vi kort vores stamoplysninger, pædagogiske profil og lokale forhold. Det kan for eksempel være børnegruppens sammensætning og forskellige forudsætninger, de fysiske rammer, geografisk placering og andre ting, der har betydning for vores pædagogiske arbejde.

I 19/20 blev bygningerne renoveret og institutionen udvidet, så vi nu kan rumme 36 vuggestuebørn og 54 børnehavebørn. Ligeledes er legepladsen også blevet større og mange ting er også der blevet fornyet. Institutionen har fået en masse nye rum og rummer mulighed for masser af spændende aktiviteter, vi har f.eks. fået et mindre motorik rum som indbyder til mange forskellige udfordringer.

Institutionen ligger i et fredeligt område, med bibliotek, ungedancer samt plejehjem som nærmeste naboer. Vi har kort afstand til skoven som vi bruger rigtig meget og som giver os en masse spændende oplevelser.

Vi har stort fokus på nærvær i alle relationer. Det er vigtigt for os at alle børn kender alle voksne og at de voksne kender alle, både børn og forældrene. Selv om vi har udvidet børnetallet og nu har børn på to etager, vil det være et meget vigtigt fokus for os at bevare. Alle skal mødes og ses når de kommer ind i vores institution.

Vi har mange familier som har haft alle deres børn i institutionen og som har været tilknyttet i mange år. Vi har også familier der kommer fra andre institutioner og andre som er tilflyttere til kommunen. Vores familier kommer både fra det omkringliggende villakvarter og fra de lejlighedsområder der ligeledes er i Nærum.

Personalet er en blanding af både unge og ældre og det spænder fra 20-69 år. Vi vil gerne have en høj procentdel af personalet som er uddannet, men har også glæde af de dygtige medhjælpere som er ansat. Vores institution skal være en attraktiv arbejdsplads som kan tiltrække dygtige og fagligt engagerede voksne.

Nærum Menigheds Børnehus blev grundlagt i 1960 og er en selvejende institution. Vi har en forældrevalgt bestyrelse som vælges på et forældremøde hvert efterår. Som selvejende har vi nogle friheder og muligheder som gør at vi i større omfang kan tilrettelægge dagligdagen.

I bestyrelsen sidder også en præst fra Nærum Kirke som vi samarbejder med i forhold til nogle forskellige årlige traditioner: Kunststudstilling i kirken, høst- og julearrangement. I dagligdagen fungerer vi som en almindelig institution og har et grundlag som tager udgangspunkt i børns tryghed, udvikling og trivsel og dette er ikke baseret på et kristent grundlag.

Vi har et godt og tæt samarbejde, samt en forældregruppe som både stiller deres kompetencer til rådighed, men også ønsker indflydelse. Vi holder fastlagte møder hen over året, men kan også lægge møder ind efter behov.

Vi er tilknyttet Børneringen som varetager personale- og økonomisk administration.

Hvad er en selvejende institution.

Selvejende daginstitutioner drives på en række områder efter samme regelsæt som de kommunale daginstitutioner. Men der er også områder, hvor der er store forskelle. Selvejende daginstitutioner drives af en bestyrelse, som er en selvstændig juridisk enhed.

Det vil sige, at bestyrelsen er ansvarlig for institutionens økonomi og ansatte, ligesom den kan træffe endelige beslutninger på en række områder indenfor de rammer, som lovgivning mv. sætter.

Den selvejende daginstitution drives og reguleres af en driftsoverenskomst/-aftale mellem bestyrelsen og kommunalbestyrelsen.

Bestyrelsen for den selvejende daginstitution kan forhandle drifts og udviklingsspørgsmål med kommunen, som en aftalepart.

I modsætning til de kommunale daginstitutioner kan de selvejende modtage gaver, arv mv. Bestyrelsen må i så tilfælde beslutte principper for, hvorledes disse anvendes indenfor de gældende regler.

I selvejende daginstitutioner ligger arbejdsgiverbeføjelsen i institutionsbestyrelsen.

Det betyder, at det i selvejende daginstitutioner er bestyrelsen, der kan træffe endelig beslutning om en medarbejder skal ansættes, og om en medarbejder skal afskediges eller ej. Denne kompetence er ofte udlagtil den daglige leder. Det er også bestyrelsen for den selvejende daginstitution, der bestemmer ansættelse af lederen, dog under forbehold for kommunens godkendelse.

Selvejende daginstitutioner kan få hjælp til løsning af problemer bl.a. indenfor arbejdsgiverområdet hos deres paraplyorganisation og vi er tilknyttet Børneringen. Bestyrelser for selvejende daginstitutioner kan fastsætte egne principper for kompetenceudvikling og har ansvar for gennemførelse af lederudviklingssamtaler. Man kan bl.a. vedtage sin egen uddannelsespolitik.

Selvejende daginstitutioner skal følge kommunens børnepolitik, men er ikke forpligtet på en bestemt metode.

I selvejende daginstitutioner kan forældre have del i arbejdsgiverretten og stor medindflydelse på, hvorledes denne forvaltes. I selvejende daginstitutioner har bestyrelsen et udmeldt budget, som medlemmerne har indsigt og medindflydelse på.

Det giver store muligheder for at få medindflydelse på prioriteringer og hvilke forandringer, der skal finde sted. Selvejende daginstitutioner har i mange år haft maximal forældreindflydelse og har derfor en lang tradition for at lytte til forældrenes forslag og holdninger.

Mange selvejende daginstitutioner har opbygget traditioner og aktiviteter, der inddrager hele familien og er dermed også et sted, hvor der dannes mange nye netværk. Selvejende daginstitutioner er ofte med i en paraplyorganisation, der er med til at kæmpe for de bedst mulige forhold for børn og unge. Den selvejende daginstitution er på denne måde en del af "foreningsdanmark", som sætter borgerinddragelse højt på dagsordenen.

Den selvejende driftsform er med til at sikre, at der ikke opstår et monopol på driften af børneinstitutionerne. Den selvejende daginstitutioners driftsform er et godt alternativ, der ud fra civilsamfundets tanker og ideer, skaber nye samspil med og giver kontraster til den kommunale organisation, og dennes tiltag til moderniseringer. Eksistensberettigelsen er, at man gør en forskel på baggrund af, at man har egne værdier og et særligt formål. **k**

Pædagogisk læreplan

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag.”

”Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark.”

De centrale elementer er:

- **Børnesyn.** Det at være barn har værdi i sig selv.
- **Dannelse og børneperspektiv.** Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg.** Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.”

”Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.”

”Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 14

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

---

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 15

Hvordan kommer de fem centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag til udtryk hos os og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene?

Børnesyn.

- Børn har brug for at blive set, hørt og forstået.
- Børn har brug for passende udfordringer i forhold til alder og udvikling (nærmeste udviklings zone)
- Vi skal fokusere på barnets styrker og ikke på fejl og mangler
- De voksne er tydelige rollemodeller, guidende og vejledende og at de voksne vil børnene.
- Det er vigtigt at vi forstår og acceptere at børn er forskellige
- Vi tror på, at barnet gør det bedste det kan - Bag hver handling gemmer der sig en mening.
- Barnet opfattes som ekspert i forhold til egne oplevelser, og vi er nysgerrige på deres perspektiv.
- Børns tryghed er et grundelement i deres mulighed for udvikling og læring.
- Børn har ret til at udvikle sig gennem legen

- Tilknytning til fællesskaber er en ret for alle børn. De skal have mulighed for at drage nytte af fællesskaber og bidrage til dem.
- Børns empati skal stimuleres og de skal opleve glæden ved at hjælpe og forstå andre mennesker.
- Barnet får mange valg hos os, men der er også situationer, hvor tingene ikke er til diskussion, og hvor vi voksne gør et valg for børnene – vi sætter rammerne.
- Vi er meget optagede af "Børnenes Spor": hvad er børnene optagede af lige nu – hvad interesserer dem. Det ligger ofte til grund for valg af aktiviteter og for projekter.

Troen på sig selv og egne evner er væsentlig i læringen og udviklingen hos barnet, og derfor er sætningen "Jeg er ok, selvom jeg ikke kan første gang" en god huske-sætning.

Leg.

I vores daginstitution er der en bred anerkendelse af og respekt for børns leg. Personalet er generelt opmærksomme på, at legen kræver tid, rum og relevant "næring". Den voksne har en betydelig pædagogisk rolle at spille i nærhed af det legende barn, i relation til barnets udvikling og læring. Ved at hægte sig på legen og bruge legens logik, det legende aspekt kan pædagoger tilrettelægge betydningsfulde kontekster for liv og læring.

Man kan sige, at pædagoger skaber rum for børns udvikling af væsentlige dimensioner inden for selvbestemmelse. Det vil sige selvfølelse, nemlig at kunne mærke og give udtryk for egne følelser, behov og interesser. Det vil sige situationsbevidsthed, nemlig at kunne gennemskue muligheder og begrænsninger i en bestemt situation samt udvikling af konkrete færdigheder. Det indebærer evnen til at sige til og fra på en nuanceret måde og hermed markere et personligt standpunkt over for andre. Evnen til at turde give sig i kast med nye udfordringer, og evnen til at skelne mellem godt og ondt som er vigtigt i relation til udvikling af moral og etik.

Det er vigtigt at vores børn lærer:

- at give udtryk for egne følelser, behov og interesser og lytte på andres.

- at tro på sig selv og turde nye udfordringer.
- at ha' mod på livet.
- at forfølge egne motiver.
- at øve indflydelse på deres liv.
- at udvikle venskaber.
- at deltage i betydningsfulde fællesskaber.
- at kunne tilsidesætte egne behov for at tilgodese andres.
- at samordne interesser og at samarbejde.
- at værdsætte forskelligheder.
- at respektere andres standpunkter og ideer.
- at håndtere uenigheder og konflikter.
- at udvikle fantasien og legeevnen.
- at udforske omgivelserne og fordybe sig i ting af betydning.
- at tænke, handle og udtrykke sig kreativt.
- at forstå og anvende symboler.
- at lege, kommunikere og skabe med computer.
- at bruge hele kroppen og alle sanserne.
- at kende kulturelle normer og værdier.
- at orientere sig i omverdenen og i tid og rum.
- at opøve konkrete dagligdags færdigheder.
- at opbygge konkret og abstrakt viden.
- at reflektere over oplevelser og erfaringer.
- at opleve og udforske naturen.
- at skabe kultur sammen med andre børn og voksne.
- at være mennesker blandt andre mennesker.

Ovenstående læringsområder udvikles ikke af sig selv. Personlighedsudvikling forudsætter både subjektive potentialer og objektive betingelser. Mens potentialerne rummes af barnet selv, må betingelserne til stadighed overvejes, opbygges og ændres gennem omsorg og pædagogik.

Gennem refleksion af teori og praksis kan personalet tilrettelægge betydningsfulde pædagogiske kontekster, som understøtter og udvider rækkevidden af barnets handlemuligheder. Man kan sige, at personalet opbygger "stilladser" for børns personlighedsudvikling.

Personalet skaber kort sagt, gennem leg og pædagogik, rum for børns udvikling og læring.

Eksempel:

2 piger leger sammen og en tredje kommer og spørger om hun må være med. De to piger siger nej og den voksne der overværer dette, kan se at den tredje pige bliver ked af det. Han spørger ind til hvad det handler om og finder ud af, at de to piger ikke ved hvad den tredje pige kan være i legen. Ved at spørge ind til hvilke muligheder der er, kommer den tredje pige med en ide som de to andre synes er god og hun er derefter med i deres fælles leg.

Pædagogisk læringsmiljø

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22-23

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes?

Pædagogisk læringsmiljø

Både i vuggestuen og i børnehaven arbejder vi med aldersopdelte grupper i en del af tiden. På den måde sikre vi at børnene mødes af udfordringer som passer til deres alder og udviklingstrin. Vi tilrettelægger aktiviteterne så børnene kan spejle sig i hinanden og opnå læring ved at følge deres egne spor og inspireres af andres, samt de ting der kommer fra personalet.

Vi har i indretningen af huset haft fokus på at tilgodese forskellige behov og giver mulighed for at børnene både kan udfolde og fordybe sig. Ligeledes vil vi gerne med vores indretning kunne skærme børnene, så de har fred og ro til den leg de er i gang med.

Når vi holder samling foregår det ofte også i mindre grupper og fokus er at det skal være en stund som er hyggelig og fuld af glæde.

I vuggestuen har vi en sangkuffert hvor børnene skiftes til at vælge en sang, som alle er med tilhørende fagter. Vi øver os i at holde fokus, at være en del af et fællesskab og at kunne give andre plads til at være den der har opmærksomheden.

I børnehaven kan samlingen have forskellige emner, f.eks. taler vi om hvordan man er en god ven og hvad man skal gøre hvis andre børn er kede af det. Vi kan også have fokus på sproglig udvikling, matematisk træning eller anden opmærksomhed, hvor vi tæller, rimer, tæller eller fortæller historie. Vi øver at vente på tur, at turde være midtpunkt i forsamlingen og kunne holde koncentrationen ved det der er omdrejningspunktet.

Vi vælger et overordnet tema for hele institutionen hver 3. måned som er udgangspunktet for de aktiviteter vi arbejder med. Samtidig indtænkes de 6 læreplanstemaer, som en naturlig del af aktiviteterne, men også som en del af hverdagens rutiner.

Vores daglige rytme er opbygget omkring de faste ting der skal gøres, men der er også plads til at spontanitet ændre på dette. Vi vil gerne have at børnene deltager så meget som muligt i oprydning, borddækning, samt andre rutiner som de har glæde af at være en del af.

Når vi går på tur er det vigtigt at vi giver mulighed for at stoppe op og lade børnene frydes, undres eller fornøjes af de ting de møder på deres vej, uanset om det er en regnorm, en lastbil, en hundelort eller andet som børnene viser interesse for. At vi i fællesskab sætter ord på og fortæller hvad vi ved om emnet og dermed øger hinandens kendskab, nysgerrighed og viden, er en vigtig tilgang.

Kort sagt er det pædagogiske læringsmiljø alt hvad der sker omkring os hele tiden og vores opgave er at udnytte alle situationer som oplagte læringsrum.

Samarbejde med forældre om børns læring

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24-25

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

Et godt samarbejde bygger på en åben og ærlig kommunikation og sammen skaber vi de bedste udviklingsrammer for børnene.

Både forældre og personale arbejder hver dag med børnenes læring og trivsel. Personalet har en professionel og anerkendende tilgang til børnene og de planlægger aktiviteter med udgangspunkt i institutionens læreplaner og de kommunalt fastsatte læringsmål. Derhjemme opdrager forældrene hver især børnene efter egne overbevisninger og behov. For de fleste børn har både livet derhjemme og livet i daginstitutionen stor betydning for barnets samlede trivsel og læring. For at barnet får de bedst mulige rammer og den bedste læring, skal forældre naturligvis have et godt samarbejde med personalet, som skal bunde i en fælles respekt for de forskellige arealer.

Alle børn i Rudersdal kommune vurderes ca. 1 gang årligt i dialogmodulet "Hjernen og Hjertet". Både forældre og pædagog udfylder dialogmodulet, som dækker relevante læringsmål, der afhænger af barnets alder. Der følges op med samtale mellem forældre og pædagog og der laves evt. en handleplan hvis der er områder i barnets udvikling der kræver et særligt fokus.

Hvis vi oplever at et barn har udfordringer selv om det ikke er tid til at lave en dialogprofil, kontakter vi naturligvis forældrene så vi sammen kan finde ud af hvad det handler om. Ligeledes at forældrene har en dialog med os hvis de har brug for det.

I perioder hvor vi har oplevet at en børnegruppe har svært ved de sociale kompetencer og de ikke er så gode til at indgå i venskabsgrupperne, tager vi en samtale med forældrene, f.eks. på et forældremøde. Vi fortæller hvad vi oplever og hvordan vi sætter ind. Her er det vigtigt at vi ved hvordan forældrene oplever det og at vi i fællesskab finder de måder som er bedst til at støtte børnene i at være sammen med deres venner. Vi opfordre forældrene til at inviterer andre børn med hjem og gerne nogle af dem som ikke nødvendigvis er dem som børnene plejer at lege med. På den måde ønsker vi at påvirke børnenes mulighed for at vælge kammerater over en bredere kam og dermed udvide kredsen af venner.

Personalet beskriver flere gange om ugen børnenes dag i institutionen og lægger billeder ud på AULA. Her kan forældre læse om dagens aktiviteter, og hvilken læring der er tilknyttet aktiviteterne for barnets aldersgruppe, og taler med barnet om det derhjemme. På den måde får barnet mere læring ud af aktiviteterne. Vi ved at vi er kommet godt i mål, når forældre kommer og fortæller at den læring børnene oplever i institutionen også tages med hjem!

Den engelske forsker Brenda Taggart siger: "Det hjemlige miljø har – i form af de ting forældrene foretager sig med barnet – lige så stor indflydelse på barnets læring, som dagtilbud af høj kvalitet har". Eks. hvis "Hvis forældrene er gode til at synge, læse historier og rime, så lærer barnet hurtigere at forme ord selv – og dermed læse".

Børn i udsatte positioner

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26

Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

Det er vigtigt for os at have en kultur, hvor vi har tætte relationer til det enkelte barn og et godt kendskab til barnets familie. Vi ser det enkelte barn som en del af et større fællesskab. Vi arbejder meget med at skabe en fællesskabsfølelse, så det enkelte barn føler, at det er en del af det lille (gruppen) og det store fællesskab (Institutionen). Vi ved at børn lærer i sociale fællesskaber og at tryghed er en forudsætning for at opnå læring.

Vi vil altid have børn i udsatte positioner, men graden kan være meget forskellig. Det kan være at der er uro på hjemmefronten, en forælder er ude at rejse i længere tid, sygdom i familien eller et kæledyr er død. Skilsmisse eller dødsfald er også årsager til at børn mistrives. Børn kan have sproglige eller motoriske vanskeligheder, sociale vanskeligheder eller udad / indad reagerende adfærd. De kan også have en periode hvor det bare er svært.

Vi arbejder med at sikre den gode inklusion, hvor alle børn støttes og udfordres i at lære, og hvor de udvikles og trives.

Vi arbejder med børnene i mindre aldersopdelte grupper, både i vuggestuen og i børnehaven. Vores mål er, at børnefællesskaberne er så rummelige, at ethvert barn kan inkluderes. At have en kultur, hvor alle børn har ret til et fællesskab, og hvor børn støttes og udfordres i at lære og udvikle sig og accepterer forskellighed som en styrke.

Har vi et barn der har det svært i en periode, sætter vi ekstra kræfter ind på at være omkring barnet. Vi iagttager og hjælper barnet i svære situationer og taler selvfølgelig med forældrene. Vi sparre med vores kollegaer omkring barnet i et lukket forum, så vi kan blive klogere på barnet og sammen finde måder vi kan hjælpe barnet bedst mulig.

Forældre inddrages i en løbende dialog bl.a. ved at bruge "Hjernen og hjertet" som dialogværktøj og kontinuerligt i den daglige dialog.

I hverdagen bruger personalet hinanden til at reflekterer over et barn eller børnegruppe, vi bruger vores Inklusionspædagoger, PPR (Psykolog, logopæd, fysioterapeut), TIFO møder mm.

Børnehaven arbejder systematisk med Fri For Mobberi, som er et værktøj udarbejdet af Mary-Fonden, som en forebyggende indsats.

Sammenhæng til børnehaveklassen

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 27

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen? (Dette spørgsmål gælder kun dagtilbud med børn i den relevante aldersgruppe.)

Vi samarbejder med de andre institutioner i Rudersdal Kommune og følger det program som er udgangspunktet for alle, som er optakten og forberedelsen til SFO og skole.

I løbet af foråret holder vi overleveringsmøder med de skoler vi skal sende børn hen til. På mødet gennemgår vi gruppen af børn, både enkeltvis og som gruppe. Vi fortæller hvilke ressourcer vi

oplever børnene har og hvordan de kan stimuleres, samt hvis børnene har særlige behov der skal tages hensyn til.

Fra efteråret starter vi en skolegruppe op i børnehaven, hvor vi laver forskellige aktiviteter og forbereder børnene på at gå i skole. Vi arbejder bl.a. med at børnene kan koncentrere sig i længere tid, at de kan hjælpe hinanden og bliver gode til at vente på tur. Vi arbejder også med selvhjulpenhed, så børnene kan klare sig selv når der ikke længere er så mange voksne omkring dem.

Vi besøger børnehaveklassen på Nærum Skole i foråret og afslutter med en tur og en afskedsfest, inden børnene forlader os d. 30. april.

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

Vi har et godt samarbejde med vores lokale kirke. Vi deltager i to gudstjenester om året. En omkring høsttiden, hvor vi medbringer en ting som er i høst (frugt, grøntsager o.l.) Vi synger sange om høsten, præsten spørger børnene hvad de ved om høsten og fortæller forskellige historier om høsten. Til jul er vi til krybbespil, hvor nogle børn fra Nærum skole opføre stykket.

Vi udstiller hvert år et kreativt produkt, vi har arbejdet med i institutionen, med efterfølgende fernisering, hvor forældrene kommer og ser udstillingen og får kaffe og kage. Efterfølgende er børnenes udstilling tilgængelig for offentligheden i et stykke tid.

Børnene får en anden kulturel oplevelse, end vi kan give dem og som er grundlaget for megen anden kultur, traditioner og skikke i Danmark. De får et kendskab til kirken, religion i børnehøjde og et fællesskab, hvor der er masser af rummelighed og nogle gode fortællinger.

Vi holder fastelavn på det lokale plejehjem, hvor vi starter med at gå rundt på alle afdelinger og synger forskellige fastelavnssange. Til sidst mødes vi i spisesalen, hvor de ældre kan komme ned og se børnene slå katten af tønden.

I december måned går de ældste børn fra børnehaven også Lucia på plejehjemmet.

Dette er med til at skabe glæde hos de ældre og børnene får et kendskab til den ældre generation, hvad et plejehjem er for noget og hvordan man opfører sig når man er på besøg i deres hjem. Ligeledes er det en stor oplevelse for beboerne at se børnene, høre dem synge og mærke børnenes glæde.

Vi er nabo til det lokale bibliotek, som vi besøger når vi skal låne bøger og få inspiration om et bestemt emne vi arbejder med.

Biblioteket tilbyder indimellem også specifikke materialer til os pædagoger, som vi kan benytte sammen med børnene, for f.eks at styrke sprogarbejdet.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 30

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

I vores indretning af institutionen har vi taget udgangspunkt i at lave forskellige, skærmede læringsmiljøer. Vi har haft fokus på at indtænke læreplanstemaerne og skabt mulighed for både at kunne udfolde sig og for at give børnene mulighed for ro og fordybelse.

Da vi endnu ikke, her på kanten af covid19 og alle dens restriktioner, har mulighed for at få pakke alt ud efter vores flytning og tage de nye lokaler i brug, så afventer vi at beskrive de erfaringer der kommer senere.

På legepladsen er det vigtigt at der både er plads til de børn som ønsker og har brug for at udfolde sig, men også hvis børnene har brug for ro og hygge. Legepladsen rummer mulighed for motoriske udfordringer, rollelege, regel lege, samt udforskning af buske, beplantning og træer.

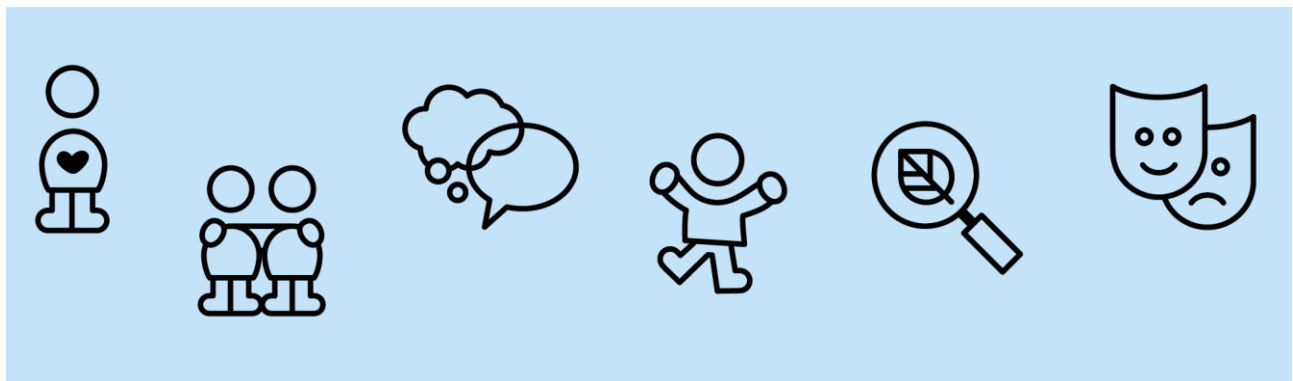
De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32

Alsidig personlig udvikling

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet **Alsidig personlig udvikling**
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Alsidig personlig udvikling understreger, at det er barnets mange potentialer, der skal udvikles og ses som en helhed. Det er i samspil med omgivelserne, at børn udvikler deres personlighed.

I hverdagen er en vigtig del af den personlige udvikling at vi voksne ser og møder børnene hvor de er. Der er forskel på børnene og hvor det ene barn måske lærer meget ved at sidde og iagttage de andre børns leg og ageren og på den måde kan skabe sig erfaring, skal et andet barn måske udfordres og støttes af os voksne for at udvikle deres alsidige personlige udvikling.

Praksis eksempler:

A sidder stille på gulvet længe og kigger. Vores første tanke er at han er inaktiv og skal hjælpes i gang. Men faktisk er hans alsidige personlige udvikling i fuld gang her. Han er i gang med at iagttage især de større børns leg og imiterer deres ageren i forskellige situationer, til at kunne skabe sig erfaringer, han kan bruge til senere at udforske verdenen.

K brager gennem nogle andres børns leg med en bil i hånden. De andre børn bliver kede af det og føler at K ødelægger legen. Vi voksne skal i denne situation kunne rumme og anerkende følelserne på begge sider. Vi skal trøste de børn der bliver kede af det, forklare dem at K måske gerne vil være med i legen og komme med foreslag til hvordan han kan inviteres ind i legen. K skal ligeledes anerkendes for hans følelser og guides til at komme ordentligt ind i en leg.

Gennem selvhjulpethed styrker vi også børnenes gåpåmod, det at strømpen kan drille, er ingen grund til at opgive, men gennem noget guidning og opmuntring, tålmodighed, får børnene mod til at prøve igen. At få tingene til at lykkes ved at gentage indtil det lykkes og ender med en sejer, er en god metode til at styrke barnets selvværd.

Vi arbejder med at gøre børnene livsduelige til et bredt begreb, som handler om at kunne navigere indenfor de rammer der er. Børnene skal kunne begå sig i fællesskaber med de særlige karaktertræk som kendetegner dem og kunne bidrage til egen og andres trivsel. De skal både kunne holde fast i egne behov, men også kunne fravige dem når dette kræves.

Vi arbejder ofte i både aldersopdelte grupper, men også i mindre grupper. På den måde kan vi tilrette læring og aktiviteter til aldersgruppen og det enkelte barn.

Det er vigtigt at man som barn både lære at sige til og sige fra og gerne på den gode måde, f.eks. hvis barnet gerne vil deltage i en leg. Vi støtter barnet og hjælper med at sætte ord på følelser, behov, ideer og krav.

Social udvikling

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Social udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Vi ved fra al forskning, at høj kvalitet i relationer og interaktioner mellem børn og voksne i daginstitutionen, er af meget stor betydning for børns trivsel.

Legen er vigtig når man taler om børn og sociale kompetencer. Det er igennem lege og pædagogiske aktiviteter, med en mindre eller større børnegruppe, at børnene bliver en del af et fællesskab. I børnenes "frie leg" lærer de hinandens behov, grænser og reaktionsmønstre at kende og med tiden vil de på den måde udvikle empati overfor hinanden.

Legen er også vigtig i forhold til børns demokratiske dannelse. Det er gennem legen at de lærer at argumentere og forhandle. Det kan være forhandling om hvad der skal leges med og hvem der skal have hvilke roller i legen. Børnene vil også finde ud af at flertallet oftest bestemmer, at man bliver nødt til at ytre sig for at få sin stemme frem og at man nogle gange må acceptere, at det ikke blev som man ønskede og tilpasse sig efter det.

Børnenes alsidige personlige udvikling er vigtig at få styrket for at kunne indgå i sociale fællesskaber. Det er vigtigt at kende sine egne grænser og behov, før man kan rumme andres.

Vi understøtter børns trivsel ved fx ved at arbejde i mindre grupper med primære voksne, at de voksne anerkender børnenes udtryk og følelser, forstår og agerer på baggrund af børnenes intentioner, tager børnenes perspektiv, hjælper i forbindelse med konflikter, kan udfordre og have forventninger til børnene, og stiller åbne spørgsmål. Derudover er det utroligt vigtigt, at vi er nærværende og har fælles opmærksomhed med børnene i løbet af dagen både i samtaler, aktiviteter og rutinesituationer.

Derfor skal vi som voksne være bevidste om vores rolle og betydning i forbindelse med legen og de forskellige legefællesskaber, som jo er af afgørende betydning for børns sociale og alsidige personlige udvikling.

Praksis eksempel:

To voksne går som udgangspunkt tur med de yngste børnehavebørn om fredagen. Vi har i børnehaven prioriteret, at vi kun går med en lille gruppe børn, for netop at sikre mulighed for nærvær, fordybelse, plads til spontanitet mm. Og det er jo også de yngste børn. Vi går den samme tur hver gang, ned ad cykelstien, først til den store hønsegård, så hen til åen, som A har døbt "Søkajeren", så det hedder den nu, hen til den store sø med hejrerne, og så kommer hjemturen, som jo er op ad bakke, og kan være lidt hård, når der er modvind og man er sulten.

Nogle steder går børnene med hinanden i hånden, nogle gange synger vi, og digter nye sange andre gange løber vi ned ad bakken, og mærker hvordan det føles i benene. Ved hønsegården står vi ved hegnet, og kigger på alle hønsene og de tre haner, og prøver at tale "hønsesprog". Ved "Søkajeren" lægger vi os på knæ, og kaster sten i vandet, og kan høre at der er forskel på, om det er små eller store sten.

Så går vi forbi den store sø, hvor vi kigger efter hejrerne, der kan være lidt svære at få øje på, og efter hvilke andre fugle der er. De fleste gange har vi også mødt flotte heste med flotte navne, og en del hunde.

Når vi skulle op ad bakken på vej hjem, blev V de første par gange meget træt, opgivende og ked af det. Den tredje gang, var det H (voksen), der var "ked af det" og fik ondt i benet, men heldigvis fandt L på, at hun kunne hjælpe H ved at skubbe hendes ben fremad, og det var der flere andre børn, der også gerne ville hjælpe med. Så nu er H og E blevet enige om, at de ikke gider være kede af det mere på hjemturen, og skulle det ske, er der mange der gerne vil hjælpe.

Vi har også fundet ud af at hjemturen er lidt sjovere, når vi går baglæns, og L opmuntrer og opfordrer os flere gange undervejs til at kigge os tilbage, for at se hvor langt vi allerede har gået.

I dette eksempel oplever jeg, at børnenes trivsel bliver understøttet, og at alle børn er en del af det sociale fællesskab. Turen er genkendelig og tryk, vi fordyber os sammen, vi har fælles opmærksomhed, vi følger børnenes initiativer og nysgerrighed, børnene lærer hinanden at kende på forskellige måder, de samarbejder, alle læreplanstemaer er i spil, og de børn, der kan have udfordringer i det store fællesskab har større deltagelsesmuligheder.

Det er vigtigt, at vi udnytter måltidet til at lægge op til dialog, refleksion og små historier, og selvfølgelig har organiseret spisegrupperne således, at der især bliver plads til de børn, der har særlige forudsætninger.

Da det at kunne lege, er af afgørende betydning for at alle børn får mulighed for at indgå i forskellige sociale fællesskaber, er det en meget vigtig opgave, for os som pædagoger, at sikre at alle børn, og i særdeleshed børn med særlige forudsætninger, får mulighed for at lege med andre børn i dagtilbuddet.

Også i vores børnehave har vi børn, som befinder sig i udkanten af børnefællesskabet. Det er meget forskelligt, hvad der er årsagen til dette, og hvordan vi som voksne kan og skal hjælpe disse børn til at opnå større deltagelsesmuligheder.

Praksiseksempel:

Jeg er på legepladsen med børnehavebørnene efter frokost. Jeg er den eneste voksne der er ude. En stor gruppe børn leger Paw Patrol. Det er Vera, Anne, Maria, Peter, Julie, Aslak, Hans, Jonas og måske et par børn mere. Frederik kommer hen til mig, og beder om hjælp. Han vil gerne være med i legen, og vi går sammen hen for at tale med de andre børn.

Jeg stopper de andre børn, og siger at Frederik gerne vil sige noget til dem. Frederik siger at han gerne vil være "Ryder", som er en figur fra Paw Patrol. Indtil nu har jeg troet, at de andre børn ikke har villet have Frederik med, men det viser sig altså at handle, om hvilken rolle han gerne vil have.

Flere gange undervejs i løsningen af denne "konflikt" er jeg nødt til at forlade gruppen, for at hjælpe nogle andre børn, men Frederik giver ikke op. Han bliver ved med at hente mig, og vi taler længe frem og tilbage med de andre børn. Frederik bliver ved med at fastholde, at han vil være "Ryder", som er den rolle Peter har. Jeg prøver flere gange at appellere til de andre børn, og spørger dem om der ikke kan være to "Ryder", men det kan der altså ikke få jeg at vide, men Frederik må meget gerne være "Chase" eller "Robo", dem er der allerede flere af, blot ikke "Ryder". Jeg prøver igen at "sælge" en anden rolle til Frederik, men han er sikker i sin sag. Til sidst spørger jeg gruppen af børn, hvad vi mon så kan gøre, og så går Peter hen til Frederik, og siger til ham, at han også gerne må være "Ryder". Og så fortsætter den gode leg, nu med Frederik som deltager.

At "Ryder" er chefen i historien om Paw Patrol er en vigtig detalje, hvilket jo bare gør eksemplet endnu mere interessant.

Nogle børn har svære end andre ved at komme ind i sociale fællesskaber. Det er vigtigt at vi voksne hjælper dem ved, for det første at være opmærksomme på disse børn der måske trækker sig eller altid leger alene og hjælpe dem ind i sociale sammenhænge. Personalet skal veksle mellem at gå foran hvor man viser vejen og tager initiativ, ved siden af hvor man deltager på lige fod og er nysgerrig, samt når man går bagved og støtter den gode udvikling.

Eksempel:

N leger tit i periferien. Han opsøger hverken os voksne eller de andre børn. Vi kan hjælpe ham ind i en leg, ved at gå foran – opsøge nogle jævnaldrende børn som f.eks leger i dukkekrogen. Vi kan gå ved siden af ved at spørge om vi sammen må være med i legen og blive i legen, så længe der er behov for det. Når N er blevet integreret i legen, kan vi trække os og gå bagved, men stadig hele tiden iagttagende og følge med i legen på afstand, for at sikre at N ikke ryger ud af legen igen.

Samarbejdsøvelser kan være en god måde at få børnene ind i sociale fællesskaber i en voksenstyret aktivitet

Eksempler:

Vi laver en forhindringsbane, hvor børnene skal skiftes til at hjælpe hinanden gennem banen. De skal holde i hånden, guide og hjælpe.

En stor del af det arbejder der foregår i institutionen er med udgangspunkt i inklusion, som er et bærende pædagogisk element. Vi skal fremme deltagelse, trivsel og læring hos alle børn og sikre at alle får øje på de andres ressourcer. Alle skal føle sig som en del af et ligeværdigt fællesskab, samtidig med at vi skal imødekomme børnenes individuelle behov.

Kommunikation og sprog

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kommunikation og sprog
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

I arbejdet med børn i vuggestuen, er det vigtigt at sprog og kommunikation fylder meget i hverdagen. Der sker en stor udvikling af børns sprog i deres vuggestuetid. Først udvikles sprogforståelsen, senere udtalen og efterhånden udvikles og udvides ordforrådet.

Med de helt små børn er det vigtigt med gentagelser. Jo flere gange de hører et ord, jo hurtigere vil de lære det.

Det er vigtigt at vi voksne sætter ord på alt hvad vi gør med børnene. Vi skal koble sproget til alle de rutiner der foregår i dagligdagen

Eksempel:

Når børnene skal skiftes er det vigtigt at vi ikke bare tager børnene i hånden, går ud på badeværelset, skifter og går ind på stuen igen. Vi skal sætte ord på hvad vi skal – fortælle barnet at nu skal vi ud at have ble på. Ikke kun for kommunikationens skyld, men også for at barnet skal føle sig tryk i hvad der skal ske. Mens vi skifter er det vigtigt at holde øjenkontakt med barnet, så meget som muligt, sætter ord på hvad vi laver – “Nu tager vi bleen af”, “Ej der er en kanin på din ble”, “Nu vasker jeg dig”, “Nu får du en ren ble på”, “Nu får du bukser på”, “Dine bukser er blå med stjerner” osv. Her bliver der sat en masse ord på og der er flere gentagelser, som vil være med til at udvide børnenes ordforråd.

Det er også vigtigt hvilken tilgang vi har til børnene. Er vi anerkendende og ligeværdige eller skaber vi magtforskelle og er kommanderende?

Eksempel:

I 2018 lavede vi et aktionslæringsforløb omkring kommunikation i vuggestuen. Vi ville gennem videoer, se på hvordan vores kommunikation med børnene havde en betydning for hvor gode vores overgange var. Udfra vores videoer kunne vi se at vi brugte meget bydeform – “Hold nu op”, “Lad nu være”, “Gå derover” osv. Vi kunne også høre at vi brugte meget “ikke” i vores kommunikation med børnene.

I løbet af dette projekt forsøgte vi at minimere brugen af bydeform og prøvede at udelukke ordet ‘ikke’ fra vores hverdag. I stedet for at fortælle børnene hvad de ikke måtte, fortalte vi dem hvad de måtte – I stedet for at sige “Du må ikke tage bilen fra Hans”, siger man “Den bil leger Hans med, men du kan få denne her røde bil”. Det giver børnene mulighed for at udvide deres handlemønster i stedet for at begrænse dem.

Dette eksempel siger også noget om vores vigtige job, som rollemodeller. Børnene er sammen med os mange timer om dagen og imiterer de ting vi gør og siger. Så hvis vi bruger meget bydeform og har en generel kommanderende tone, er det også den kommunikationsform børnene vil benytte.

Udover at sproget skal være en naturlig og stor del af hverdagen, er der også mange måder at arbejde struktureret med sprogstimulering.

Under en samling kan man få meget sprog ind ved at synge, fortælle rim og remser, have dialogisk oplæsning og sætte små samtaleemner i gang ved bordene f.eks 'Hvem har et kæledyr derhjemme?', 'Hvem har søskende og hvad hedder de?' eller ved at snakke om hvilke farver og former tingene på stuen har.

Dialogisk læsning er en god måde at få børnene engageret sprogligt under læsningen. I stedet for at det bare er den voksne der læser op og børnene der lytter, kan man som voksen spørger om en masse ting til billederne og på den måde få en dialog med børnene om farver, former og andre ting der sker i bogen. Dette er med til at give børnene bedre sprogfærdigheder.

Vi arbejder også med sproglig opmærksomhed til vores samlinger. Vi har tre billeder af de børn som skal vælge sange. Uden at børnene kan se billedet, beskriver en voksen hvem det er ved at sige 'Det er en pige, der har brunt hår, en storesøster der hedder Hanne, en lilla kjole på med hjerter osv'. Børnene skal her lytte aktivt og kombinere viden om f.eks farver med at se på deres omgivelser, de andre børn, deres tøj osv.

Når vi arbejder aktivt med sprogstimulering i de aldersopdelte grupper, er det på meget forskellige måder:

Hos de yngste handler det om at sætte ord på alt det vi laver og ser. Hvis vi leger med dyr, sætter vi ord på hvad dyrene hedder, hvad de siger og hvad de spiser. Når vi er på tur peger vi på forskellige ting og sætter ord på – sten, træ, bil, bus osv. Det samme i dukkekrogen, hvor vi sætter ord på de ting vi leger med – en grøn tallerken, en gul gaffel. Alt det her for at de kan lære ordene at kende og for at udvide deres ordforråd. Det er vigtigt med gentagelser, da de lærer ved at høre ordene mange gange. Vi snakker også om følelsesudtryk og lære dem både at aflæse og bruge kropsproget. Hvis ikke de kan sige stop endnu, kan de bruge deres hånd til at vise stoptegnet, hvis et andet barn gør noget, man ikke bryder sig om. Vi læser også mange bøger.

Vi understøtter også børnenes behov med sprog, når vi kan se at de vil have en bestemt mad eller et bestemt stykke legetøj siger vi "Jeg kan se at du gerne vil have en mad med spegepølse – værsgo", "Jeg kan se at du gerne vil have koen – her er koen".

Hos de ældre børn kan vi bruge spil, som et redskab til at øve sprog. Når vi spiller billedlotteri, starter vi med både at nævne ordet og vise billedet, i næste runde viser vi ikke billedet, men nævner kun ordet, i tredje runde viser vi hverken billedet eller siger ordet, men forklare noget om

billedet feks. En ko – Den er hvid og sort og siger muuh. I fjerde runde lader vi børnene være 'oplæser', hvor det er dem der skal sætte ord på og fortælle om billedet.

På den måde får børnene sat ord på og får udvidet deres ordforråd.

Vi arbejder også med bordteater/teater som en måde at sprogstimulere. Børnene skal enten bruge dem selv eller en dukke/figur, til at fortælle et eventyr. Vi starter med at læse eventyret højt for børnene mange gange, så de lære det at kende og bliver fortrolige med det. Nu skal børnene være med til at fortælle eventyret. Vi fordeler roller og det er nu børnenes opgave at sige de replikker som deres figur siger. Vi snakker også om toneleje og forskellige stemmer f.eks har trolden ikke den samme stemme som bukkebruse i 'De tre bukkebruse'.

Det er en god ide at lege sproget ind på en sjov måde, så børnene får lyst til at engagere sig og det kommer helt automatisk til at sidde bedre fast, når man sætter handling på ordene. Det er også en god måde at få øvet forholdsord – trolden er under broen, bukkebruse er ovenpå broen.

I en vuggestue er det vigtigt at give børnene kommunikative redskaber som de kan anvende i sociale fællesskaber. De skal bruge sproget i f.eks rollelege og konfliktløsning.

I rollelegene skal de kunne forhandle og argumentere for at sætte deres præg på legen. Der skal forhandles om indhold, roller og argumenteres for sin mening.

Det samme gør sig gældende ved konflikthåndtering. Her skal børnene kunne bruge sproget for at løse konflikter, så det ikke ender i en "slåskamp", hvor der bliver bidt, revet m.m.

Her har vi voksne en stor rolle i forhold til at skulle lære børnene disse egenskaber og guide dem til at handle på den bedst mulige måde.

Det er en god ide at vi går ind og er en del af rollelegen, så vi kan gå foran med de gode strategier og redskaber. I konfliktløsninger bliver vi også nødt til at støtte og guide. Vi skal sætte ord på begge børns følelser i konflikten og give dem redskaber til at komme videre.

"Jeg kan se at du rigtig gerne vil have den bil som Ole leger med. Kan du se at Ole bliver ked af det, når du tager den fra ham. Du må få den her bil i stedet for og så kan i køre sammen på biltæppet".

Selvom det er utrolig vigtigt at vi som voksne sætter rigtig mange ord på det vi gør, så er det også vigtigt at vi involvere børnene i samtalerne, så de ikke blot lytter.

Børn lærer rigtig meget i samtaler, hvor der er turtagning (tale-lytte-tale):

- De lærer at lytte opmærksomt på andre
- Øver sig i at bruge ord
- Hører forskellige ord, som de kan tage med og bruge på et senere tidspunkt
- Lærer at stille spørgsmål
- Lærer at starte en samtale

- Lærer hvornår og hvordan man tager sin tur i en samtale

Det er vigtigt at vi griber bolden, når børnene viser interesse omkring et emne. Hvis vi bare siger "Nå okay" til noget som et barn fortæller os, stopper samtalen der. Vi skal følge børnenes spor og spørge ind til det der interesserer dem. Vi skal spørge med åbne spørgsmål, så børnene fortsætter turtagningen og ikke bare svare ja og nej.

Eksempel:

Barn: "Jeg har sat bilerne på række".

Voksen: "Orv ja, det er en flot række – Hvor skal de kører hen?"

Barn: "De skal ud på motorvejen".

Voksen: "Hvad skal de ude på motorvejen?"

Barn: "De skal køre stærkt!"

Det er vigtigt at vi give barnet god tid til at svare og kører turtagningen, så langt som muligt.

I børnehaven arbejder vi med sprog hele dagen. Både det bevidste og det ubevidste. Det bevidste er tit i små grupper, f.eks. sproggrupper, legegrupper. Her er der et formål med aktiviteten, læring som vi gerne ville have børnene/barnet få. Der er mange måder at lære sprog på. Dialogisk læsning, meningsfulde samtaler, at synge, at lege, fælles opmærksomhed.

Praksis fortælling.

Jeg har sproggrupper med 4 børn og i dag vælger jeg, at lave dialogisk læsning. Jeg har børnene siddende tæt på mig. Jeg starter med at læse bogen. Der er ikke så mange ord, men billederne viser tydeligt, hvad der sker. Anden gang vi går igennem bogen, er jeg mere spørgende om, hvad der sker på billederne, således at børnene er dem, der genfortæller historien for mig. Jeg stiller nogle spørgsmål, som skaber en dialog om bogen. Børnene fortæller om deres mening med historien, der kommer nogle fantasifulde ideer fra dem, som vi kan snakke om.

Meget af børnenes læring kommer gennem det ubevidste. Vi tænker måske ikke over det, er ikke bevidste om vi gør det, men det er læring alligevel. F.eks. samtaler mellem barn/voksen, men også barn/barn. Der forgår en masse læring når børn leger med hinanden. Der lære de at gå på kompromis, prøve sig af og stille krav, samt præsenteres for nye formuleringer og sætningsdannelser

Ligeværdig kommunikation handler første og fremmest om respekt for individet. Respekten går begge veje. Men fra voksen til barn handler det om at lytte, være anerkende, tålmodig, samt kunne sætte sig ind i barnets situation/behov (empati). At opnå barnets tillid sker ofte gennem den dialog man har, hvor barnet kan stole på det den voksne siger og bliver mødt nysgerrighed, indlevelse og koncentration.

Der hvor vi arbejder bevidste med det, er på Bamsemøderne som er en del af det koncept der hedder Fri for mobberi, som er udviklet af Maryfonden som metode til at undgå mistrivsel blandt

børnene. Her bliver der blandt andet snakket om, hvordan man taler med hinanden, hvad man må sige/ikke siger og hvad det gør ved andre, hvis de bliver drillet, mødes med foragt eller holdt udenfor.

På vores samlinger snakker vi også om hvordan man er en god ven og hvad det indebærer. Vi snakker også om hvad man kan gøre hvis man f.eks. ikke må komme ind i en leg med andre og hvordan de andre børn kan hjælpe ved at inviterer ind i legen.

Praksis fortælling.

Susan kommer hen til mig en dag, hun er ked af det. Jeg spørger hende hvad der er galt. Hun siger at hun ikke må lege med Inge og Emma og de siger hun er dum. Jeg tager hende i hånden og vi går sammen over til Emma og Inge. Jeg spørger dem begge to om hvorfor Susan ikke må være med. De siger begge at det må hun også gerne, men at Susan ikke ville have en bestemt rolle i legen. Vi snakker hvad man kan sige til sine venner og man ikke skal sige nogle er dumme. Vi finder en rolle som Susan kan være og de legede alle 3 godt sammen igen.

Hensigten fra den voksne var at prøve at vise anerkende, ligeværdig kommunikation overfor alle parter, men samtidigt snakke om hvordan man er en god ven.

Vi forsøger at være bevidst om at møde børnene på forskellige niveauer og deres forskellige personligheder. Der er ting jeg kan sige til det ene barn, som jeg ved jeg ikke kan sige til et andet. Dette kræver at vi kender børnene, at vi har haft oplevelser med dem og har lært dem at kende.

I sprogarbejdet er det vigtigt at vi har fokus på os selv som rollemodeller. Hvis vi afbryder hinanden, eller taler indover viser vi børnene, at det er ok at gøre sådan. Når vi taler i en anerkendende og respektfuld tone, vil det være det som børnene efterligner. Dette gælder også når de voksne taler indbyrdes.

Krop, sanser og bevægelse

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Krop, sanser og bevægelse
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Vi arbejder med temaet krop og bevægelse gennem hele dagen i vuggestuen.

Især selvhjulpethed er en integreret del af dagen og det vægter vi højt, så børnene bliver en aktiv del af deres egen dagligdag. Dette udfordrer deres motoriske udvikling og giver dem færdigheder og succesoplevelser, som er med til at give dem selvværd og gøre dem mere selvstændige.

Inden vores samling bliver et barn valgt til at være dagens hjælper. Her skal barnet med en voksen ud i køkkenet og ordne vognen. De henter vognen i et rum, kører den ind i køkkenet, åbner skuffer, sætter tallerkener og kopper på vognen. Udover at bruge kroppen grovmotorisk ved at skubbe, løfte, hive, får vi også gang i deres logiske-matematiske sans ved at få dem til at hjælpe med at tælle tallerkener og kopper.

Når vi har holdt samling, deler dagens hjælper mad ud til alle børn. De skal balancere med en tallerken med mad på og gå hen med det til et bestemt barn. Nogle gange falder maden af, mange gange på vejen og her er der en læringsproces i gang hos barnet. Hvorfor falder maden af? Hvad skal jeg gøre for at det ikke sker?

Børnene er med til alt det de kan magte under måltidet. De hælder vand/mælk op af små kander i deres kopper, er med til at smøre rugbrødsadder, tager ris/pasta/sovs osv fra skåle op på deres tallerkener. Efter måltidet bliver børnene opfordret til at sætte deres tallerken og kop over på vognen.

Når børnene skal skiftes prøver de selv at tage deres tøj af, tager bleen af som de putter i blespanden og finder en ny ble, som de får hjælp til at sætte på.

De yngste børn får hjælp med ble og tøj, men kravler selv op og ned af puslebordet og går selv ud til krybben og kravler op af stigen, når de fysisk er klar til det.

Når vi skal ud på legepladsen eller på tur, deler vi børnene op i små grupper efter alder. Dette skaber ro til selv at prøve at tage tøj på. De ældste bliver guidet til at sætte sig på flyverdragten og stikke benene igennem. De yngste magter måske at ligge huen ovenpå hovedet eller sætte skoen hen ved siden af foden. Og der har de allerede mestret noget, ved at de har opdaget at huen hører til på hovedet og skoen på foden.

Vores rolle er som med alt andet vigtig her. Vi må for det første ikke tage denne vigtige læring fra dem ved at gøre det for dem, da det kan gøre dem passive og bremse deres udvikling. Vi skal udvise tålmodighed, guide og motiverer, i stedet for at påpege hvad der ikke lykkes.

Vi bruger også krop og bevægelse i planlagte pædagogiske aktiviteter.

Vi kan have forløb som løber over to uger, hvor dette tema er særligt i fokus:

- Til vores samlinger har vi ekstra fokus på krop og bevægelse. Vi italesætter f.eks de forskellige legemesdele og deres funktioner – Hvor sidder næsen, hvad kan vi bruge den til? Hvor er benene og hvad kan vi bruge dem til? Efterfølgende bruger vi denne viden aktivt, ved at sætte handling på. Vi synger sange hvor børnene skal placere et rasleæg forskellige steder på kroppen.

I stedet for til en normal samling, hvor vi sidder stille rundt om et bord, holder vi samlingerne på gulvet i disse uger. Vi synger sange hvor man skal bruge kroppen aktivt – “To skridt til højre og to skridt til venstre”, “Hoved, skulder, knæ og tå”, “Knoglesangen” m.m.

- Vi laver rytmik hvor vi laver forhindringsbaner, hvor der skal kravles, hoppes, øves balance og en masse andet grovmotorisk.

Vi laver sanglege og fortæller historier, hvor børnene skal være en aktiv del af den, ved f.eks at bevæge sig som forskellige dyr og også være med til at bestemme hvad der skal ske i historien.

Vi slutter altid ‘rytmiktimen’ af med afslapning, hvor vi sætter rolig musik på og børnene kan ligge og bearbejde det forløb vi har været igennem og få roen tilbage i kroppen.

- I overgangene tænker vi også bevægelse ind, ved at børnene skal kravle/hoppe/gå baglæns ud på f.eks badeværelset for at vaske hænder

De forskellige sanser bliver stimuleret og udfordret i samarbejde med de øvrige læreplanstemaer.

I naturen kan vi kigge efter dyr, blade osv, vi kan lægge os i skovbunden, først kigge op på alle de store træer og derefter lukke øjnene for at koncentrere os om at bruge høresansen – hvilke lyde er der i skoven? Vi kan bruge følesansen ved at grave i jorden, mens vi leder efter dyr og i det hele taget sanse skovens forskellige materialer – våd jord, ru bark, hårde og glatte sten. Vi kan også smage på naturen ved at finde spiselige blade og bær. Vi kan finde planter og blomster at dufte til.

I naturen kan man også udfordre kroppen motorisk ved at finde træstammer at balancere på og gå rundt i forskelligt terræn (blødt, hårdt, ujævnt).

Også i det kreative arbejde bliver sanserne brugt. Børnenes taktile sans bliver udfordret ved at skulle røre ved våd maling, arbejde med bløde fjer der kilder eller røre ved klistret modellervoks.

Den vestibulære sans bliver udfordret når vi vender børnene på hovedet, drejer rundt med dem, laver kolbøtter og gynger dem. På den måde får børnene en bedre balance.

Den kinæstetiske sans udvikles ved al fysisk aktivitet hvor der er tryk eller træk på muskler og led.

Dette sker f.eks når børnene går op og ned af en stol, skubber en vogn, dækker bord, smøre mad og øser op.

Når børnene er startet i børnehaven arbejder vi også med bevægelse som en vigtig del af hverdagen.

Vi laver rytmik og bevægelseslege. Det kan være i små eller større grupper. Her er som regel fokus på grundbevægelser som hoppe, løb, kravle, trække, danse osv. Der bruger vi især krop og balance sansen.

Vi har samlinger, hvor der kan være forskellige elementer i bevægelse med ind i det. Det kan være at høre musik, danse eller andre bevægelseslege. Samlingerne kan også aldersopdeles så alle bliver udfordret i forhold til deres udvikling. Der bliver brugt Syn, høre, krop og balancesansen.

Vi tager tit på ture. Der kan også være forskelligt emne, som handler om bevægelse. Vi kan finde grønne områder, hvor vi kan lege "Kongens efterfølger" eller "hvad er klokken Hr løve" etc. På den måde flytter rytmikken er flyttet udenfor. Vi er også tit på en legeplads, hvor børnene kan bruge deres kroppe i legestativet eller når vi er i skoven, hvor vi kan løbe rundt, lege gemmeleg eller kaste med blade. Her bruger vi Syn, høre, føle, lugte, krop og balancesansen.

Når vi går ture ned til skoven og søen løber og går vi i kuperet terræn, og på forskelligt underlag. Vi går baglæns, drejer måske rundt om os selv osv. Herved trænes børnenes motoriske færdigheder, og de primære sanser, og vi snakker med børnene om hvordan det føles, fx i benene eller maven, når vi løber ned ad bakke, om det føles anderledes, når vi skal op ad bakke, er der forskel på at gå i mudder og på cykelstien osv.

Vi arbejder med sanserne på mange måder. Når vi er i skoven man lytte og mærke hvad der sker og hvilke lyde der er. Børnene skal være helt stille og lukker øjnene for på den måde at skærpe sanserne. Vinden der blæser i træerne og på vores kinder, fuglene pipper, måske man kan høre andre men Høresansen er vigtig i forhold til at skabe relationer. Man skal kunne lytte til hvad ens venner siger for at kunne handle på det. Vores samling er vigtige, men også når vi sidder og spiser frokost fordi vi her kan træne i at lytte til andre og selv byde ind.

Den kropslige sans er en vigtig sans. Det er vigtigt, at vi som personale går forrest og bruger vores egne kroppe i det pædagogiske arbejde. Vi skal vise børnene vejen og dette gør vi bedst ved at gå forrest. nesker eller andet. Vi mærker hvordan mos, jorden, blade ect mærkes med hænderne

Natur, udeliv og science

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Natur, udeliv og science
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Vi skal som personale skabe pædagogiske læringsmiljøer, både gennem planlagte og spontane aktiviteter, hvor børnene får viden om naturen, udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen.

Det er som altid vigtigt at vi som personale og rollemodeller engagerer os, skaber nysgerrighed og går i børnehøjde, da det vil smitte af på børnene og deres engagement.

I naturen er der rigtig god mulighed for fordybelse, da der ikke er ligeså mange forstyrrelser, som hvis man er hjemme i institutionen.

Der kan være mange forskellige grunde til at gå ud og udforske udelivet. Det kan være for at lære børnene at begå sig i trafikken, som sprogstimulering hvor vi sætter ord på ting i naturen eller som bevægelse, hvor vi udvikler børnenes udholdenhed og grovmotorik.

En tur i skoven kan rumme disse ovenstående ting, men vi kan samtidig grave dybere ned og skabe fordybelse for et bestemt emne.

Vuggestuen:

Vi har tidligere i vuggestuen haft fokus på natur og udeliv gennem tre uger.

Vi startede hjemme i institutionen til samlingerne, hvor vi snakkede om vejr, årstider og dyr. Vi sang sange og læste i bøger om vejr, årstider og dyr.

Inden vi tog ud i naturen snakkede vi om, hvilket vejr det var og hvilket tøj vi skulle have på. Dette gjorde vi for at inddrage børnene og gøre dem opmærksomme på sammenhængen mellem vejr og påklædning – Gummistøvler og regntøj hører til regnvejr og sandaler og sommerjakke hører til solskinsvejr.

Det var vigtigt for os personale at tage udgangspunkt i børnenes interesser og følge deres spor. Hvis de allerede blev optaget af en snegl, lige på den anden side af lågen til legepladsen, så gav vi dem tid til at undersøge, stille spørgsmål og fordybe sig. Måske betød det at vi ikke nåede så langt på vores tur, som vi havde forventet, men til gengæld fik børnene måske en ny viden om snegle.

Når vi de andre dage nåede ud til skoven, gik vi måske på jagt efter dyr. Vi vendte træstammer og rodede i skovbunden for at finde forskellige dyr. Vi snakkede om hvad dyrene hedder, hvor de bor

og hvad de spiser. Børnene kunne også prøve at holde dyrene i hånden, hvis de havde lyst. For nogle børn var det grænseoverskridende i starten, men senere i forløbet lykkes det for nogle og de fik derfor styrket deres personlige udvikling, ved at få rykket deres grænser.

Vi prøvede også at lege at vi var de forskellige dyr, både for at give viden omkring hvordan dyrene lever og får at udvikle børnene motorisk på nye måder. Vi snoede os i jorden som regnorme, kravlede som biller og legede fugle. Vi byggede fuglereeder af pinde fra skoven og legede at børnene var fugleunger og vi voksne var fugleforældrene, der var ude og finde mad. Børnene blev fodret med orme (spaghetti) og vi legede med tøjklammer, der skulle forestille næb, som vi prøvede at samle orme og grene op med.

Vi havde også et projekt hvor vi byggede insekthotel på legepladsen, hvor vi kunne holde øje med de dyr der flyttede ind. Vi havde gennem vores viden fra skoven, bøger og ipad'en, fundet viden omkring hvilke materialer dyrene lever i og havde delt insekthotellet ind, så der var blade et sted, grene et andet sted og kogler et tredje sted.

Vi oplevede i disse uger at børnene var gode til at bruge deres fantasi. De brugte naturmaterialerne på mange forskellige måder. Grenene var lige pludselige heste, stokke eller sværd og vi red alle sammen afsted som riddere på vores heste, med sværd i hånden eller var gamle hekse med stokke.

Naturen gjorde også noget ved fællesskabet. Børnene legede på en anden måde på tværs af alder, køn og deres sædvanlige legerelationer. Hvor nogle drenge måske ofte legede med biler sammen i institutionen, blev de måske delt op på en anden måde, ved at nogle udfordrede sig selv motorisk ved at kravle på træstammer og andre fandt det interessant at fordybe sig i dyrene i skovbunden. Samtidig oplevede vi også at der var et meget større fællesskab, hvor børnene legede i større grupper end normalt.

Vi brugte også alle sanserne i naturen, som beskrevet i opgaven om krop og bevægelse.

På nogle af disse ture spiste vi også frokost i naturen og sov i telte. Vi lærte børnene om bæredygtighed på et niveau de kunne være med på. Når vi havde spist, skulle vi huske at smide skraldet i skraldespanden. Vi forklarede at æbleskrog ville blive til jord igen, men at et stykke sølvpapir, et stykke plastik eller glas ikke bliver til jord og kan ødelægge jorden, samtidig med at et dyr kan komme til skade på det. På turen til og fra skoven samlede vi det affald op vi så og tog med hjem og puttede i skraldespanden.

Verdens fremtid er afhængig af at vi lære dem at passe på naturen og vi kan lige så godt gøre det til en naturlig ting at lære dem at vise respekt for naturen ved at passe på dyr og planter, fra de er helt små.

Vi samler også tit naturmaterialer, som vi tager med hjem og genbruger på en kreativ måde.

Man kan også med fordel arbejde pædagogisk med emnet fra jord til bord. Man kan lave plantebede på legepladsen hvor man planter frø, som børnene skal vande og vi kan følge udviklingen fra det lille frø vi plantede, som vokser og bliver til grøntsager vi kan bruge i vores madlavning.

Man kan arbejde med matematisk opmærksomhed på mange måder og vi gør det allerede som en naturlig del af dagligdagen:

- Når børnene er med til at dække rullebordet og skal finde tallerkener og kopper, hjælper vi dem med at tælle. Når de har taget for mange eller for lidt, lærer de om mængder. Hvis der er for mange tallerkener, skal nogle sættes tilbage i skuffen og hvis der er for få, skal vi finde nogle flere.
- Når vi skal på tur og de skal gå to og to
- Taler om former på ting
- Til frokost hvor de selv øser op og bliver bedt om at tage et bestemt antal kartofler
- Når de store skal have rytmik og de små skal blive på stuen
- Når vi skal rydde op og finde ud af hvor legetøjet skal ligge
- Når vi skal lege konstruktionslege, hvor der skal bygges, samles, sættes på række
- Når en af de yngste børn skal finde ud af hvor en bestemt form hører til i puttekassen
- Vi skal løfte en tung kasse eller en let bamse
- Puslespil og spil (system, former, sammenhæng, problemløsning, hukommelse)

Det er vigtigt at det bliver gjort på en legende måde, hvor vi griber nuet og børnenes nysgerrighed og udfordrer dem. Hvis de er i gang med at bygge sandslotte i sandkassen, kan vi gå med i legen og bygge høje tårne og lave tårne, snakke om former på sandlegetøjet og finde pynt til slottet, som f.eks to store sten og 4 små sten. På den måde får børnene styrket deres matematiske opmærksomhed, ved at få kendskab til former, forskelle, antal, mængder gennem leg.

Børnehaven:

I børnehaven er alle børn, undtagen de børn, der sover til middag, udenfor stort set hver dag året rundt. Vi går ture i mindre grupper, til sø, skov eller naturlegeplads, eller vi besøger legepladsen på den anden side af huset, og vi er på "vores egen legeplads" efter frokost.

I vores planlægning af dagen er vi opmærksomme på, at det er utroligt vigtigt, at børnene får mulighed for at være ude, så hvis vi fx ved at det bliver rigtig dårligt vejr over middag, vil vi måske vælge at gå en tur om formiddagen, i stedet for at gå på legepladsen i middagsstunden. Ligeledes husker vi på, at de børn der sover til middag, også får mulighed for at komme ud, fx om formiddagen, hvor de ældre børn måske har aktiviteter eller leg indenfor.

Vi ved, at udeliv og naturoplevelser i barndommen bidrager både til barnets følelsesmæssige, mentale og fysiske udvikling, og at de oplevelser barnet får med naturen i barndommen sætter sig spor langt ind i voksenlivet. Det danner grundlaget for en kommende interesse, respekt og ansvarlighed for natur og miljø.

Også med dette læreplanstema er det vigtigt, så vidt muligt, at arbejde med små børnegrupper.

Når vi går tur med en lille gruppe børn er betingelserne for at opleve, udforske og undre sig sammen i naturen de bedste. Der er tid til at stoppe op, og se og undersøge, hvad børnene finder og er optagede af, fx insekter, fugle, pinde mm. Der er tid til at hoppe i vandpytter, at balancere på træstammer, at blive opmærksomme på omgivelserne og terrænet vi går i (hårdt/blødt, bakket/fladt, let/svært.) Vi kan stå længe og se på og lytte til hønsene, og børnene nyder at ligge på knæ og kaste små og store sten i vandet, og når vi går den samme tur flere gange, bliver vi opmærksomme på, at der kan være forskel på de ting, vi ser og oplever i naturen afhængig af vejr, vind og andre naturfænomener.

Eksempler på en pædagogisk praksis/læringsmiljø der understøtter at børnene gør sig erfaringer med natur og science kunne her fx være, at den voksne stiller nysgerrige og åbne spørgsmål til børnene om fx hønsene. Hvor mange høns er der, hvad farve har de, hvor mange hvide er der, hvad får vi fra hønsene, hvad hedder deres unger, hvad er en høne, fugl eller pattedyr, hvad er forskellen på fugle og pattedyr?

Eller: Hvad sker der når vi kaster en lille sten i vandet, en stor sten og hvorfor er der forskel?

Eller: Kan I huske hvor mange vandpytter her var, da vi sidst gik tur? Hvorfor er her ingen i dag?

Eller: Jeg kan se, at den store sø af vand, der havde samlet sig inde på marken sidste gang er mindre i dag. Hvorfor mon det?

Og kan en sø egentlig forsvinde? Det mente Lone ikke at den kunne, en dag vi var på tur, for en sø vil altid være der, som hun sagde. En oplagt mulighed for at undre sig og undersøge om det er tilfældet, og dermed blive klogere på natur og naturfænomener, og for at anvende sciencetilgangen om at børn skal lære at skabe forklaringer ud fra data, lære at opstille hypoteser, efterprøve dem og tænke logisk.

Stort set alle børn uanset alder, har været meget optagede af at lege med sand og vand hjemme på legepladsen. Det sidste har der været rigeligt af denne vinter. Vi har i børnehaven talt om, at det er godt for børnene og deres lege, hvis det er i orden at børnene får lov til at lege med sandlegetøjet også udenfor området ved sandkassen og det overdækkede "sandtingsområde". Det giver børnene mange flere muligheder for at kunne lege, undersøge og eksperimentere med fx vand over hele legepladsen.

Som fx den dag hvor drenge og piger fra Kongeørne og Havørne på skift hentede vand i spande fra de talrige vandpytter for at bruge vandet til en leg, der gik ud på at lave to "floder" der løb ned ad trappen langs bakken. Den ene flod var pigerne, den anden drengene og det var selvfølgelig en konkurrence om hvem der kom først – drengene eller pigerne? Men som også var en god læringssituation med mulighed for mange hypoteser: Hvorfor er den ene "flod" hurtigere end den anden, hvor meget vand skal der bruges, hvad sker der hvis jeg hælder hurtigt/langsomt, hvad sker der med den "flod" der snor sig? Osv.

Og der er jo også masser af forundring og læring i den klassiske leg med sand og vand, der bliver til sand/mudderkager. Hvor meget/lidt vand skal der i, hvad sker hvis der er for meget vand i eller for lidt, hvad er lettest at røre i og hvorfor?

Eller hvis vintervejret ellers er til det, at undersøge hvad der sker, hvis vi tager en snebold med indenfor på stuen, og hvorfor?

Så for at kunne understøtte at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science er det vigtigt, at vi voksne først og fremmest selv er nysgerrige, at vi øver os i at undre os sammen med børnene, og at vi bliver gode til at bruge vedvarende fællestænkning, hvor vi stiller børnene åbne og udfordrende spørgsmål som stimulerer børnenes tænkning og nysgerrighed, og herunder også matematisk opmærksomhed.

Den matematiske opmærksomhed arbejder vi også med i løbet af dagens rutinesituationer, som når nogle børn tæller de andre børn ved samling, hvor mange er vi i dag, hvor mange piger/drenge, og når børnene dækker bord og tæller glas og tallerkner.

Ligeledes er vi opmærksomme på, at vi styrker børnenes kompetencer til matematisk/logisk tænkning og til problemløsning samt forståelse af årsag og virkning, ved at hjælpe børnene til selv at finde løsninger på de udfordringer de møder i hverdagen bl.a. ved hjælp af de åbne spørgsmål, og ved ikke bare at gøre tingene for børnene.

Det er også vigtigt, at vi som voksne er gode rollemodeller, der lærer børnene respekt for naturen og at passe på dyrene. Fx ved at lære børnene, at man ikke bare træder på en bille eller en regnorm, eller at vi sætter sneglen tilbage på bladet, når vi har kigget på den.

Med hensyn til bæredygtighed bliver kasseret papir og tegninger affaldssorteret i børnehaven, og vi opfordrer børnene til at spare på papiret ved at tegne på hele papiret og på begge sider. Sidste år deltog børnehaven i affaldsindsamlingen for skoler og daginstitutioner, og at det også har været planen i år.

Kultur, æstetik og fællesskab

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kultur, æstetik og fællesskab
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

I vores institution har vi mange værdier og normer, som vi ønsker at give videre til børnene.

Børnene bruger meget tid i institutionen og der er derfor vores job som rollemodeller, sammen med forældrene, at give børnene nogle gode værdier og normer, som de kan bruge i deres videre liv.

Nogle af de værdier vi vægter højt er omsorg, tryghed, respekt for hinanden, anerkendelse og forståelse for forskelligheder og plads til den enkelte.

Børnene lærer disse ting ved at vi går foran og viser dem hvordan de skal handle i forskellige situationer. Det de ser vi gør, vil afspejle sig i den måde de vil afprøve og det vil dermed også med tiden, blive deres værdier.

Udover at børnene lærer meget af os voksne, lærer de også meget af hinanden og det er derfor vigtigt at børnene lærer de værdier som vi vægter højt, så de kan give dem videre til hinanden. Hvis man har et godt værdifællesskab på en stue, vil dette også smitte af på nye børn der starter. Børn er også kulturbærere og vil bringe værdier, god social adfærd og en god legekultur videre til nye børn.

Vi har nogle ting som vi gerne vil lærer børnene, for at ruste dem til deres videre skole- og arbejdsliv og være en del af et fællesskab. I Danmark har vi nogle fælles normer, værdier og krav, som vi synes er vigtige for at lære børnene at kunne begå sig og stifte bekendtskab med.

Vi skal for det første lærer dem at blive selvstændige individer, som kan klare sig selv. I vuggestuen starter vi i det små og lader børnene være med til alt det de magter der hvor de nu er i deres udvikling – tage tøj på, øse mad op, hælde vand/mælk i kopper.

Vi skal lærer dem at indgå i fællesskaber, hvor der skal forhandles og argumenteres, samt gives og tages – udgangspunktet for den demokratiske tilgang.

De skal lærer at deltage aktivt i en aktivitet, samtidig med at de også skal lære at kunne sidde stille, lytte og koncentrere sig.

I vores institution har vi mange traditioner, som er blevet en slags kulturarv gennem årene.

Vi giver børnene kendskab til forskellige højtider – Fastelavn, påske, høst og jul.

Her fortæller vi dem om de forskellige traditioner, læser bøger om dem, synger sange om dem og udtrykker os kreativt ved at klippe julemænd, påskekyllinger osv. Ved vores høsttema samler vi nødder, æbler, hyldeblomster og andre ting der er i høst og snakker om hvad de forskellige ting kan bruges til.

Vi holder børnenes fødselsdage i institutionen og vi holder sommer- og lygtefest, hvor både forældre og søskende er inviteret. Her mødes mange mennesker på kryds og tværs af forskellige nationaliteter og med forskellige normer og værdier.

Forældrene kan lærer hinanden bedre at kende og børnene vil finde ud af at familier kan være meget forskellige. Hvis der er fælles buffet, hvor alle medbringer en ret, vil børnene måske opleve at få noget mad fra andre kulturer, de ikke har prøvet at smage før. Børnene oplever også at vi har forskellige måder at opfører os omkring måltidet. Nogle børn får måske lov til at gå rundt og spise, gå fra bordet før alle er færdige, mens de selv er vant til at sidde og spise og blive siddende, indtil de for lov at rejse sig. Her lærer børnene om forskelligheder og om at respektere andres måder at gøre tingene på.

Vi har også et godt samarbejde med vores lokale kirke. Vi deltager i to gudstjenester om året omkring høst og jul og vi udstiller hvert år et kreativt produkt, vi har arbejdet med i institutionen med efterfølgende fernisering. Her får børnene en anden kulturel oplevelse, end vi kan give dem.

De får et kendskab til kirken, religion i børnehøjde og et fællesskab, hvor der er masser af rummelighed og nogle gode fortællinger.

Vores genbo er det lokale plejehjem som vi besøger nogle gange om året. Vi går rundt på hele plejehjemmet til fastelavn og synger og slår katten af tøndens i deres sal, imens beboerne nyder synet. Vi går også Luciaoptog som igen er en mulighed for at skabe kendskab mellem generationerne.

Vi skal som pædagogisk personale skabe læringsmiljøer der understøtter at børnene får erfaring med kultur, æstetik og fællesskaber.

Det gør vi gennem både planlagte pædagogiske aktiviteter, men i høj grad gennem børnenes egne lege og initiativer.

Får at børnene kan udtrykke sig kreativt i "den frie leg" er det vigtigt at vi skaber læringsmiljøer, der er tydelige og æstetiske.

Vi skal skabe rum for at børnene ikke er i tvivl om hvad der skal leges i de forskellige legemiljøer, men der skal samtidig være plads til børnenes egne initiativer og fantasi.

Dukkebogen skal være overskuelig, med kun de mest nødvendige ting. Få køkkenredskaber, et bord og nogle stole og nogle dukker og dukketing. Her er børnene ikke i tvivl om at der kan leges rollelege, men kan selv være med til at skabe indholdet i legene.

Der er mulighed for udklædning, hvor børnene kan lege at være en anden og bruge deres fantasi.

Her er det igen vigtigt at vi som personale er deltagende ved enten at gå foran, gå ved siden af, eller gå bagved. På den måde får vi alle med i legene, vi støtter og vejleder og gør opmærksom på at der skal være plads til alles synspunkter og forskelligheder og vi kan bidrage til at legen udvikler sig og udfordre børnene, hvis der er behov for det.

I de planlagte pædagogiske aktiviteter, kan vi tilbyde forskellige måder at udtrykke sig på.

Børnene får kendskab til forskellige materialer og hvordan de kan bruges. Vi stimulerer deres grov- og finmotorik, sanser, viden om former og farver og deres fantasi ved at kunne udtrykke sig på forskellige måder. Det kan f.eks være ved at lege med perler, male, lege med modellervoks eller ler, og ved at danse, synge sange, spille på instrumenter og lave teater.

Det er vigtigt at vi har fokus på processen frem for resultatet. Det er nemlig i processen, at børnene lærer, skaber sig erfaring og får udvidet deres kompetencer.

Vi skal skabe rammerne, men lade børnene få medbestemmelse. Hvis vi eksempelvis laver juledekorationer, er det ikke vigtigt at alle børn får fire lys i, syv grangrene, ti bog og en sløjfe. Det er vigtigt at de får udtrykt sig på den måde, de synes er den rigtige for dem og ikke hvordan en juledekoration ser ud i vores opfattelse. De lærer nemlig mange andre vigtige ting i processen, som f.eks hvordan sanserne bliver styrket, ved at mærke på lerets konsistens, hvad man skal gøre for at få en bestemt figur ud af leret og hvordan man får placeret grangrene, bog og lys på den måde man selv synes er æstetisk flot.

Evalueringsskultur

"Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringsskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51

Hvordan skaber vi en evalueringsskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

Det vil sige, hvordan dokumenterer og evaluerer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

Vi tænker hele tiden over hvad vi gør med børnene. Vi er gode til at reflektere situationer, aktiviteter og temaer med hinanden og komme med nye indgangsvinkler eller måder man kan gøre tingene på. Vi er gået i gang med at bruge indsamlede data som grundlag for evaluering og er i en proces, hvor vi skal dygtiggøre os i at vurdere, hvilke data der er nødvendige og hvordan vi efterfølgende skal behandle dem.

Vi har en del gange brugt inklusionspædagogerne til aktionslæringsprocesser, hvor vi tager temaer op som vi ønsker at blive klogere på. Vi optager videoer hvor vi kan se hvordan de forskellige indsatser virker og hvad det kræver af ændringer for at opnå den ønskede effekt.

Nogle af de erfaringer som vi fik da restriktionerne i forbindelse med corona blev en del af vores dagligdag, har vi brugt og videreført. Vi oplevede at afleveringen og afhentningen af børnene blev meget mindre konfliktfyldte, at børnene ikke blev lige så kede af det som tidligere og meget nemt accepterede den korte afsked i modsætning til tidligere, hvor afleveringerne både kunne være svære og børnene kunne være kede af det. Vi har derfor besluttet at fastholde denne måde at modtage børnene også når restriktionerne ophæves.

I vuggestuen ville vi gerne ændre vores struktur, så vi både kunne tilfredsstille behovet for et læringsmiljø om eftermiddagen, samtidig med at der var tid til det praktiske og forældresamtaler når børnene bliver hentet. Vi besluttede derfor at lave en forældreundersøgelse for at blive klogere på, hvilket behov forældrene havde når de henter deres børn, samt at synliggøre hvilke muligheder for kontakt som forældrene havde. Da vi havde lavet undersøgelsen, som indeholdt meget ros fra forældrene, kunne vi udmelde en ny struktur, hvor de medarbejdere som laver læringsmiljøer om eftermiddagen ikke skal kontaktes så de kan fordybe sig i arbejdet med børnene. Forældrene har mulighed for at henvende sig til de medarbejdere som har de praktiske funktioner, for at få svar på spørgsmål eller samtaler omkring deres børn. For at reducere antallet af de skift som børnene vil opleve, ændrede vi ligeledes strukturen omkring eftermiddagsmaden, så den foregår mere flydende i en frugtcafé, hvor børnene er indtil de har spist og hvor de efterfølgende bliver guidet ud og lege.

Vi har haft fokus på at alle børn har ret til et fællesskab og være en del af forpligtende relationer. Vi ville derfor gerne undersøge om der var børn i børnehave som ikke havde nogle at lege med, når børnene var på legepladsen mellem 1200-1400. Vi havde mange gode dialoger omkring hvordan vi kunne undersøge det og hvad vi skulle kigge efter. Vi besluttede os for at lave optællinger, som var sammenkoblet med observationer. Det vi kunne devaluere var, at det var rigtig svært at undersøge, for hvor længe skal børnene være alene, før vi ville konkludere at de ikke havde nogle at lege med? Hvad sagde børnene selv og følte de sig ensomme? Vi oplevede at børnene går ud og ind af legene og at de indimellem trak sig, for at være alene og få et pusterum. Vi så børn som fortalte at de legede med børn, som var gået hen og deltog i en helt anden leg. Vi oplevede at nogle af de børn som vi havde mistanke om ikke havde nogle venner, faktisk havde flere at lege med og andre som vi troede ikke havde problemer, som vi har brug for at have fokus på. Vi havde mange gode dialoger om hvordan vi vurderede de indsamlede data og hvordan vi efter sommerferien vil fortsætte denne undersøgelse.

Efter udvidelsen af institutionen, besluttede vi at arbejde i en teamorganiseret struktur, med fokus på at aldersopdele børnene i stort omfang. Da corona restriktionerne begrænsede vores metoder, var vi nød til at sætte teamstrukturen i vuggestuen på pause og arbejde i aldersintegrerede grupper. Det betød at vi ikke i samme omfang kunne tilgodese børnenes individuelle behov og at børnene ikke i samme omfang kendte alle de voksne, som de gjorde tidligere. Vi er derfor glade for at vi igen kan arbejde aldersopdelt og kan mærke at det er rigtig godt for børnenes trivsel og udvikling.

I børnehaven betød restriktionerne at aldersgrupperne var meget opdelt. I den gruppe som skulle starte i skole i 2022 betød det, at det forberedende arbejde fik en meget større vægt, end det ellers havde gjort. Børnene havde derfor en rigtig god ballast da de startede i SFO. Vi vil i efteråret evaluere med skolen for at høre, hvordan de har oplevet børnenes niveau og om der skal justeres i forhold til det, med det kommende børn.

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

En samlet evaluering har været svær i forhold til de corona restriktioner som beskrev, at vi ikke måtte holde samlede møder for alle i institutionen. Vi har i mindre grupper gennemgået det skrevne materiale, som er revideret i forhold til udgaven fra 2020.

Noget af det som vi tager med os fra tiden med corona, er at den største og bedste effekt når man arbejder med børn, er når man arbejder i små grupper. Vi har igen sammensat grupperne så vi ofte arbejder aldersopdelt og i disse grupper er der ligeledes undergrupper. Vi arbejder derfor i små grupper lige så tit som det kan lade sig gøre. Vi har også evalueret på børnenes kendskab og tilknytning til de voksne, når vi arbejder med at være et team og ikke aldersopdelt. I oplever at børnenes relationer og kontakt til de voksne ikke er så såbare, fordi de knytter sig til flere voksne. Det stiller større krav til personalet, som skal have kendskab til flere børn, men vi oplever at det er en god investering.

